

Barnens rättigheter i Ulricehamn

Strategi för arbetet med FN:s barnkonvention

2009-03-05

ULRICEHAMNS
KOMMUN

Bakgrund

Vad är ett barnperspektiv?, Hur skall barn visas respekt? Hur får barn inflytande över det kommunala beslutsfattande? Hur ser vi till barnets bästa? Dessa frågor ställer sig många kommuner. De flesta av världens regeringar har skrivit under FN:s konvention om barns rättigheter men ansvaret att förverkliga dem ligger på lokal nivå. De flesta kommunerna i Sverige har bestämt att i princip alla beslut ska tas i enlighet med barnkonventionen. Nästa steg är att bestämma hur detta ska genomföras i praktiken.

I Ulricehamns kommun har frågan om tillämpning av FN:s barnkonvention diskuterats sedan 1998. Då väcktes frågan via en motion från socialdemokraterna. Kommunstyrelsens arbetsutskott gav 2004 presidierna i barn- och utbildningsnämnden, vård- och omsorgsnämnden och kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram underlag för beslut om ett ungdomspolitiskt handlingsprogram och tillämpning av FN:s barnkonvention. Arbetet med att ta fram ett ungdomspolitiskt program pågår nu och samordnas av Serviceförvaltningens fritidsavdelning. En arbetsgrupp, med representanter från alla förvaltningar, fick i mars 2008 i uppdrag av kommunens ledningsgrupp att ta fram en strategi för hur kommunen ska integrera barnkonventionen med det kommunala arbetet. Strategin riktar sig till kommunens politiker och tjänstemän.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att kommunens nämnder och förvaltningar arbetar för att uppfylla kraven i FN:s barnkonvention.

Kommunens mål och vision

I visionen Växtplats Ulricehamns kommun lyfts barnen fram som prioriterad inriktning. *"Ulricehamns kommun är en Växtplats för alla och har barnen i centrum. Vår kommun ska erbjuda en trygg uppväxtmiljö, med hög kvalitet och bra resurser."*

I de politiska målen framgår tydligt att barn och unga ska prioriteras i det kommunala arbetet. *"Här finns goda möjligheter för den som vill växa som människa, genom kulturella aktiviteter, utbildning och i möten med andra. I samarbete mellan vårt gymnasium, näringsliv och högskolor, bygger vi upp ett starkt kunskapscentrum med spännande utbildningar."* Barnen i centrum är ett av kommunens huvudmål och de politiska besluten ska tas med hänsyn till barnens bästa.

FN:s konvention om barns rättigheter – barnkonventionen

FN:s generalförsamling antog den 20 november 1989 konventionen om barnets rättigheter, mer känd som barnkonventionen. Efter beslut i riksdagen i juni 1990 ratificerade Sverige konventionen.

Barnkonventionen definierar begreppet "barn" på så sätt att det avser varje människa upp till arton års ålder, det vill säga barndomen upphör den dag barnet fyller arton år såvida inte en lägre myndighetsålder tillämpas. Konventionen tar inte ställning till abort och andra frågor som gäller tiden före födelsen.

Sverige har valt att transformera (omarbete) bestämmelserna i konventionen istället för att integrera den i svensk lagstiftning. Detta innebär således att konventionen i sin helhet inte

är svensk lag utan endast de delar som behöver införlivas med svensk rätt har omarbetats till svensk författningstext.

Konventionsstaternas framsteg vad gäller förverkligandet av åtagandena i konventionen granskas av en kommitté för barnets rättigheter. De stater som har ratificerat barnkonventionen ska rapportera till kommittén vart femte år. Kommittén summerar sina slutsatser i uttalanden (concluding observations) och i samband med detta lyfter man upp frågor som man anser att den enskilda konventionsstaten bör förbättra för att nå en bättre överensstämmelse med bestämmelserna i konventionen.

Myndigheten Barnombudsmannen bildades den 1 januari 1993 och har bland annat i uppgift att uppmärksamma att lagar och andra författningar och tillämpningen av dessa stämmer överens med konventionen. Barnombudsmannen har rättsliga befogenheter att uppmana exempelvis kommuner att lämna uppgifter om åtgärder som har vidtagits för att förverkliga barnkonventionen i den egna verksamheten samt att kalla kommunerna till överläggningar.

Riksdagen fastställde i mars 1999 en nationell strategi för att förverkliga barnkonventionen. Strategin som i första hand vänder sig till de offentliga organen, bland annat kommuner, syftar till att konventionen och dess bestämmelser ska genomsyra allt offentligt beslutsfattande som rör barn.

Örebro universitet fick i juli 2006 i uppdrag av regeringen att pröva en verksamhet som stärker kompetens- och metodutvecklingen inom området barns rättigheter. I mars 2007 invigdes Barnrättsakademien i syfte att bli en mötesplats för praktik och forskning, att samla och sprida kunskap om barnets rättigheter samt att öka intresset för att hitta nya vägar till genomförande av barnkonventionen i Sverige. Yrkesgrupper som arbetar med eller för barn ska av Barnrättsakademien erbjudas skräddarsydda utbildningar. Akademien ska också samla in kunskap om den vetenskapliga forskningen som pågår om barn- och barnrättsfrågor.

Barnkonventionen innehåller totalt femtiofyra artiklar med ett varierat innehåll, allt från definition av begreppet barn till texter som rör konventionen. De flesta artiklarna behandlar dock frågor som direkt berör barn, exempelvis respekt för barns åsikter, yttrandefrihet, rätt till privatliv, skydd mot våld och rätt till utbildning. Under hösten 2007 genomförde Ulricehamns kommun ett seminarium om barnkonventionen och i samband med detta fördes diskussioner kring vilka artiklar kommunen särskilt bör fokusera på, senare har någon justering gjorts.

De artiklar som lyfts fram som viktiga för Ulricehamns kommun att arbeta med beskrivs i *bilaga 1*. Artiklarna som kommunen valt att koncentrera sig på är de som har en direkt anknytning till den kommunala verksamheten. Med hänsyn till den verksamhet som barn- och utbildningsförvaltningen, vård- och omsorg, miljö- och samhällsbyggnad, kulturförvaltningen och serviceförvaltningen bedriver har artiklar som har en naturlig och direkt koppling till respektive förvaltning valts ut till strategidokumentet.

Huvudprocesser

I arbetet med att tillämpa FN:s barnkonvention i det kommunala arbetet har några artiklar valts ut som är av särskild stor betydelse för kommunens arbetssätt. Ett antal huvudprocesser har formulerats för att tillämpa dessa artiklar som riktlinjer för kommunens arbete med barnkonventionen.

- I Ulricehamns kommun ska alla barn ha samma rättigheter och lika värde.
- Alla barn ska behandlas lika.
- Barnets bästa skall komma i främsta rummet när beslut fattas.
- Barnen ska få utrymme att tycka till och uttrycka sin åsikt i frågor som rör dem i förhållande till deras ålder och mognad.
- I all myndighetsutövning ska barns behov särskilt beaktas.
- Barnen ska ges möjlighet att ha regelbunden kontakt med de förtroendevalda.
- Samhällsplaneringen ska bidra till en hållbar utveckling med tanke på kommande generationer.
- Att Ulricehamns kommun ska arbeta efter riktlinjerna för det europeiska nätverket "Child Friendly Cities".
- Att strategin för arbetet med barnkonventionen kopplas ihop med det ungdomspolitiska programmet.

Riktlinjer för European Network Child Friendly Cities

Ett viktigt mål för Ulricehamns kommun är barnen i centrum. På initiativ av UNICEF och med utgångspunkt från barnkonventionen har ett nätverk för barnvänliga städer i Europa bildats. Nätverket har en strategi med riktlinjer som passar väl in i vår kommuns strategi för arbetet med tillämpningen av konventionen som ett förtydligande av kommunens tillämpning av barnkonventionen.

Det europeiska nätverket observerar fem generella riktlinjer:

- Barnvänlighet fordrar ett förhållningssätt med helhetssyn och är tillämpligt på hela staden och alla dess aspekter. Det är inte en kvalitet begränsad till utvecklingen av speciella åtgärder, det är inte en åtgärdsaspekt eller en aspekt som är bestämd utifrån antalet åtgärder.

- Barnvänlig policy fordrar ett integrerande förhållningssätt där alla områden i stadsmiljön ska vara barnvänlig: utbildning, rörelsemöjlighet, stadsplanering, omsorgsservice, hälsa, miljö, fritid, sport och fler andra.
- Barnvänlighet fordrar också ett generationsintegrerande förhållningssätt: barnvänlighet inbegriper inte att barn får sin egen stad utan att barn är erkända som medborgare och en del av staden som helhet. Barn ska inte vara socialt isolerade.
- Barnvänlighet erkänner också vikten av barn och ungas deltagande. Oberoende ålder, ska barn och unga vara fullt ut erkända som medborgare som på sitt eget sätt kan bidra till kvaliteten i stadslivet. Deras bidrag ska bli stimulerat, hört och inkluderat.
- Barnvänlighet är ett väldigt dynamiskt ämne och en pågående utmaning med konstant utveckling av nya aspekter. Mer än en permanent beteckning eller varumärke, är barnvänlighet framförallt en konstant ambition som en stad ständigt strävar mot att uppnå.

Dokumentation och uppföljning

I kommunens årsredovisning ska alla förvaltningar och nämnder beskriva hur de har levt upp till kommunens strategi för arbetet med FN:s barnkonvention. Det ska tydligt framgå i verksamhetsberättelsen hur respektive förvaltning medverkat till att göra barnen delaktiga i kommunens planering och beslut.

I budgetdokument och verksamhetsmål ska varje förvaltning beskriva hur man planerar att leva upp till målet att sätta barnen i centrum.

En utvärdering och revidering av strategin för barnens medverkan i den kommunala beslutsprocessen ska göras i samband med varje ny mandatperiod. En första uppföljning ska dock göras redan efter ett år.

En dialog med barn och ungdomar ska äga rum under det första året för att stämma av strategin och barnchecklistan. Dialogen bör ske i barn- och utbildningens regi tillsammans med elevråden på högstadiet och gymnasiet.

Sammanfattning åtgärder

- Kommunens barnchecklista fungerar som ett stöd vid handläggning av ärenden och bör beaktas vid beslut och frågor som berör barn.
- Varje förvaltning ska i årsredovisningen beskriva hur man tagit hänsyn till barnkonventionen och checklistan i verksamheten och hur arbetet dokumenterats.
- Utbildningsinsatser om barns särskilda behov ska ges till tjänstemän och politiker.
- Information om kommunens strategi för arbetet med FN:s barnkonvention läggs ut på hemsidan på ett lättillgängligt sätt för barn och ungdomar.

Bilaga 1

Artikel 2 – Icke-diskriminering

1. Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett om barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.
2. Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.

Artikel 3 – Barnets bästa

1. Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska barnets bästa komma i främsta rummet.
2. Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet, och ska för detta ändamål vidta lämplig lagstiftnings- och administrativa åtgärder.
3. Konventionsstaterna ska säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn.

Artikel 12 – Respekt för barnets åsikter

1. Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
2. För detta ändamål ska barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.

Artikel 19 – Barnets rätt till skydd mot alla former av våld

1. Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavares eller annan persons vård.

2. Sådana skyddsåtgärder bör, på det sätt som kan vara lämpligt, innefatta effektiva förfaranden för såväl upprättandet av sociala program som syftar till att ge barnet och dem som har hand om barnet nödvändigt stöd, som för andra former av förebyggande och för identifiering, rapportering, remittering, undersökning, behandling och uppföljning av fall av ovan beskrivna sätt att behandla barn illa, samt, om så är lämpligt, förfaranden för rättsligt ingripande.

Artikel 23 – Rättigheter för barn med funktionshinder

1. Konventionsstaterna erkänner att ett barn med fysiskt eller psykiskt handikapp bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.
2. Konventionsstaterna erkänner det handikappade barnets rätt till särskild omvårdnad och ska, inom ramen för tillgängliga resurser, uppmuntra och säkerställa att det berättigade barnet och de som ansvarar för dess omvårdnad får ansökt bistånd som är lämpligt med hänsyn till barnets tillstånd och föräldrarnas förhållanden eller förhållanden hos andra som tar hand om barnet.
3. Med hänsyn till att ett handikappat barn har särskilda behov ska det bistånd som lämnas enligt punkt 2 i denna artikel vara kostnadsfritt, då så är möjligt, med beaktande av föräldrarnas ekonomiska tillgångar eller ekonomiska tillgångarna hos andra som tar hand om barnet och ska syfta till att säkerställa att det handikappade barnet har effektiv tillgång till och erhåller undervisning och utbildning, hälso- och sjukvård, habilitering, förberedelser för arbetslivet och möjligheter till rekreation på ett sätt som bidrar till barnets största möjliga integrering i samhället och individuella utveckling, innefattande dess kulturella och andliga utveckling.
4. Konventionsstaterna ska i en anda av internationellt samarbete främja utbyte av lämplig information på området förebyggande hälsovård och medicinsk, psykologisk och funktionell behandling av handikappade barn, innefattande spridning av och tillgång till information om habiliteringsmetoder, skol- och yrkesutbildning, i syfte att göra det möjligt för konventionsstaterna att förbättra sina möjligheter och kunskaper och vidga sin erfarenhet på dessa områden. Särskild hänsyn ska härvid tas till utvecklingsländernas behov.

Artikel 29 – Utbildningens syfte

1. Konventionsstaterna är överens om att barnets utbildning ska syfta till att
 - a) utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysik och psykisk förmåga;
 - b) utveckla respekten för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna samt för de principer som uppställts i FN:s stadga
 - c) utveckla respekten för barnets föräldrar, för barnets egen kulturella identitet, eget språk och egna värden, för vistelselandets och för ursprungslandets nationella värden och för kulturer som skiljer sig från barnets egen;
 - d) förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen och vänskap mellan alla folk, etniska, nationella och religiösa grupper och personer som tillhör urbefolkningen;
 - e) utveckla respekten för naturmiljön.

2. Ingenting i denna artikel eller i artikel 28 får tolkas så att det medför inskränkning i den enskildes och organisationers rätt att inrätta och driva utbildningsanstalter, dock alltid under förutsättning att det i punkt 1 i denna artikel uppställda principerna iakttas och att kraven uppfylls på att undervisningen vid dessa anstalter ska överensstämma med vad som från statens sida angivits som minimistandard.

BARNCHECKLISTA

Ansvarig nämnd: _____

Handläggare: _____

Ärende: _____

1. Innebär beslutet att det är barnen
och ungdomarnas bästa, som beaktas främst?

Ja Nej

Motivering: _____

2. Innebär beslutet att barns och
ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter beaktas?

Ja Nej

Motivering: _____

3. Innebär beslutet att barns och ungdomars rätt till god hälsa och utveckling beaktas?

Ja Nej

Motivering: _____

4. Har barnen och ungdomarna fått möjlighet att uttrycka sin egen mening?

Ja Nej

Motivering: _____

5. Har särskild hänsyn tagits till fysiskt och psykiskt handikappade barns och ungdomars behov?

Ja Nej

Motivering: _____

Övriga synpunkter: _____
